

“ผู้ไถ่” ฉบับรายงานสถานการณ์

เพื่อนำเสนอข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชน สังคม ศาสนา และสิ่งแวดล้อม (มิถุนายน 2552)

คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ (ยส.)

(เผยแพร่สำหรับสมาชิก)

ความยุติธรรมในพื้นที่ความขัดแย้ง

ตั้งแต่ปลายปี 2551 เป็นต้นมา คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ (ยส.) มีแผนการดำเนินงานร่วมกับศูนย์สังคมพัฒนาสังฆมณฑลสุราษฎร์ธานี ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานประเด็นปัญหาใหญ่ ๆ 2 เรื่องในภาคใต้ คือ แรงงานข้ามชาติ และปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนใต้ การเข้าไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ทำให้ได้รับทราบข้อมูลของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอีกแง่มุมหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่ง ยส. เห็นว่าควรนำมาเผยแพร่สู่สาธารณชน

“ผู้ไถ่” ฉบับรายงานสถานการณ์ ฉบับนี้ จึงขอนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ภาคใต้เกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และผลกระทบที่เกิดต่อเนื่องตามมา เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบและร่วมติดตามสถานการณ์ดังกล่าวต่อไป

ภาพรวมสถานการณ์ในปัจจุบัน

นับตั้งแต่เหตุการณ์ปล้นปืนจากค่ายทักษิณพัฒนา อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อปี 2547 เหตุการณ์ในสามจังหวัดภาคใต้ก็เป็นที่จับตามองของคนทั้งประเทศมาโดยตลอด มีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นระยะๆ สถิติในรอบ 65 เดือน นับตั้งแต่ มกราคม 2547 จนถึงพฤษภาคม 2552 เกิดเหตุการณ์ยิง วางระเบิด วางเพลิง การก่อวินาศกรรมและทำลายสถานที่ต่างๆ จำนวน 8,908 เหตุการณ์ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 3,471 คน และบาดเจ็บ 5,740 คน รวมผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บทั้งสิ้น 9,211 คน

ตั้งแต่กลางปี 2550 เป็นต้นมา จำนวนเหตุการณ์รายเดือนมีตัวเลขลดลงมาก คือมีจำนวนน้อยกว่าที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2547-2549 อย่างเห็นได้ชัด แต่เมื่อเริ่มเข้าสู่ปี 2552 แนวโน้มของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรายวันกลับมีระดับของความรุนแรงมากขึ้น เช่น เหตุการณ์สังหารครูหลายรายในช่วงเปิดเทอม การวางระเบิดคาร์บอนบอมป์กลางอำเภอยิงอ การจู่โจมเปิดรถของหน่วยลาดตระเวน การก่อเหตุหลายจุดกลางเมืองยะลา และโดยเฉพาะเหตุการณ์ล่าสุดซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนอย่างยิ่งก็คือ เหตุการณ์ยิงที่มัสยิด

บ้านไอร์ปาแย อำเภोजะเฮอร์อง จังหวัดนราธิวาส ทำให้ชาวบ้านที่กำลังทำพิธีละหมาดในมัสยิดถึงแก่ความตายและได้รับบาดเจ็บหลายราย จากนั้นก็มีการฆ่าพระสงฆ์ในขณะบิณฑบาต ที่จังหวัดยะลา เหล่านี้

เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน แม้จะต่างพื้นที่และรูปแบบแต่ก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้พื้นที่ข่าวในหน้าสื่อมวลชนจะถูกสถานการณ์การเมืองช่วงชิงไป แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ก็น่าสนใจอย่างยิ่ง

งบประมาณที่ทุ่มลงไปในการแก้ปัญหาดับไฟใต้ตั้งแต่ปี 2547- 2552 รวม 6 ปี ใช้งบประมาณไปแล้วทั้งสิ้น 109,396 ล้านบาท ซึ่งแบ่งเป็นงบด้านความมั่นคง 51,385 ล้านบาท และงบด้านการพัฒนา 58,011 ล้านบาท คำถามก็คือ เหตุใดสถานการณ์โดยภาพรวมยังคงเป็นเช่นนี้ ทั้งที่นโยบายในการแก้ปัญหารองรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายความมั่นคงได้ทุ่มงบประมาณมหาศาล และกำลังทหาร ตำรวจมากกว่า 60,000 คนลงไปในพื้นที่ และคำถามต่อมาว่าจะอยู่ที่การระดมสรรพกำลังเข้าควบคุมพื้นที่ที่สามารถได้ใจประชาชนในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ทำให้ฝ่ายความมั่นคงเปิดแนวรุกในการใช้กำลังเจ้าหน้าที่มากขึ้น นำไปสู่การจับกุมผู้ต้องสงสัยมากมาย ทั้งจับแบบที่มีการวิสามัญ และการกวาดจับผู้ต้องสงสัยจำนวนมากไปสอบสวนในลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นการจู่โจมจับแบบ “เหวี่ยงแห” ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้กระทำการโดยอาศัยกฎหมายพิเศษ ที่ให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ค่อนข้างมาก การใช้กฎหมายพิเศษดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนกลุ่มหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นคือ กลุ่มผู้ต้องสงสัยที่ถูกจับกุม และครอบครัวของพวกเขา

กฎหมายพิเศษในพื้นที่ความขัดแย้ง

พื้นที่ในสามจังหวัดภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอนาทวี จะนะ เทพา และสะบ้าย้อย มีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษหลายฉบับ ซึ่งในอนาคตจะมีความประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2550 เพิ่มเติมกฎหมายพิเศษดังกล่าวมีบทบัญญัติและระเบียบปฏิบัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างไปจากหลักและวิธีการที่ใช้ใน

การประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ดังนั้นจึงอาจสร้างความสับสนต่อประชาชนที่จะต้องถูกบังคับใช้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่อาจจะหยิบกฎหมายฉบับใดมาใช้บังคับก็ได้ หรืออาจจะใช้กฎหมายพิเศษหลายฉบับไปพร้อมๆ กันก็ได้ กฎหมายพิเศษทั้งสามฉบับ ได้แก่

(1) พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 (ประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2547 - 19 กรกฎาคม 2548 และวันที่ 19 กันยายน 2549 - ปัจจุบัน)

(2) พระราชกำหนดการบริหารราชการใน
สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน)
(ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 -
ปัจจุบัน โดยประกาศใช้ทุกสามเดือน)

(3) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง
ภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 (ณ เดือน
มิถุนายน ยังไม่มีการประกาศพื้นที่และอำนาจ
หน้าที่ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ในพื้นที่ภาคใต้)

ขั้นตอนระหว่างอยู่ในกระบวนการยุติธรรม

หลังการจับกุมก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาของศาล ซึ่งโดยทั่วไปกฎหมายกำหนดให้
เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ระยะหนึ่ง ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้น
ศาล การบังคับใช้กฎหมายพิเศษทำให้มีบุคคลที่อาจถูกควบคุมตัวนานถึง 37 วันก่อนนำเข้าสู่
กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายอาญาปกติ คือสามารถควบคุมตัวตามกฎหมายอัยการศึกได้ 7 วัน
และสามารถควบคุมตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ต่อได้อีก 30 วัน โดยกำหนดให้ควบคุมตัวชั่วคราวได้เฉพาะที่
ค่ายทหารอัยการพิเศษบริหาร จังหวัดปัตตานี หรือศูนย์ปฏิบัติการตำรวจส่วนหน้าจังหวัดยะลาเท่านั้น แต่
จากสถานการณ์จริงเมื่อมีการจับกุมเกิดขึ้น หลายกรณีผู้ถูกจับจะถูกพาไปสอบสวนในสถานที่
แตกต่างกัน อาจเป็นค่ายทหารใกล้ๆ หรือสถานที่ลับอื่น ซึ่งบางครั้งญาติต้องใช้เวลาในการ
ติดตามไปยังสถานที่ควบคุมตัวที่ไม่ใช่ที่ค่ายทหารหรือสถานีตำรวจ มีหลายกรณีที่ครอบครัว
ไม่ได้รับข้อมูลใดๆ จากเจ้าหน้าที่ และต้องใช้เวลาหลายวันกว่าจะทราบว่าญาติของตนถูก
ควบคุมตัวอยู่ที่ไหน

กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ว่า หากมี
ความจำเป็นที่จะต้องทำการสอบปากคำ
เจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึก
กักตัวผู้สงสัยไว้เพื่อตรวจสอบไม่เกิน 7 วันได้
กฎหมายใช้คำว่า ‘กักตัว’ ไม่ใช่ ‘จับกุม’ เมื่อใช้
อำนาจตามกฎหมายอัยการศึกและใช้คำว่า ‘กักตัว’
สิทธิของผู้ถูกจับกุมตาม ป.วิอาญา มาตรา
7/1 (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา) ที่สามารถพบทนายหรือญาติสองต่อ
สองจึงถูกริดรอนไป โดยไม่มีองค์กรใดๆ เข้า
มาตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ใน
ขั้นตอนนี้

ขั้นตอนต่อมาหลัง “กักตัว” 7 วัน จะ
เป็นการจัดทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร
โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ซึ่งอาจมีการขัดทอด
หรือรับสารภาพ จากกระบวนการนี้จะนำส่งต่อ
พนักงานสอบสวนในการออกหมายจับตาม
พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เมื่อศาลออกหมายจับดังกล่าว
แล้ว เจ้าหน้าที่จะมีสิทธิ “ควบคุมตัว” ได้อีก 7
วัน แต่การออกหมายจับของศาลก็พบปัญหา
ในการตรวจสอบอย่างยิ่ง เพราะหากเป็นการ
ออกหมายจับตามกฎหมายปกติ ประธานศาลฎีกาจะมี
แนวปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาออกหมาย
แต่การออกหมายตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ประธาน

ศาลฎีกาไม่ได้เป็นผู้ออกแนวปฏิบัติ แต่ให้แต่ละศาลวางแนวปฏิบัติเอง

ในการควบคุมตัว 7 วัน จะเรียกว่าเป็น “ผู้ต้องหา” ไม่ได้ แต่จะต้องเรียกว่า “ผู้ถูกจับ” ตาม ป.วิอาญา ซึ่งต้องมีสิทธิพบทนายเช่นกัน แต่ปรากฏว่าช่วงแรกๆ เคยมีแนวปฏิบัติของ กอ.รมน.ภาค 4 ระบุว่าห้ามเยี่ยมเป็นเวลา 3 วัน ในขณะที่เป็นเพียงผู้ต้องสงสัย ไม่ใช่ผู้ต้องหา ไม่ใช่นักโทษ แต่สิทธิกลับด้อยกว่า “ผู้ต้องหา” ต่อมาเมื่อมีการเรียกร้องกันมาก จึงได้ปลดแนวปฏิบัติดังกล่าวออก

หลังจากควบคุมตัว 7 วัน คนเหล่านี้ จะถูกนำไปสู่กระบวนการซักถาม ซึ่งพบว่ามี การนำตัวไปไว้ในสถานที่นอกเหนือจาก หมายจับ และหากจะควบคุมตัวต่อ ต้องยื่นขอ ต่อศาลเพื่อควบคุมตัวต่ออีกครั้งละ 7 วัน แต่ไม่เกิน 30 วัน ในข้อปฏิบัติตาม ป.วิอาญา ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปที่ศาล แม้ศาลไม่ได้เบิก ตัวไปหน้าศาล แต่ผู้ต้องหาสามารถคัดค้าน การควบคุมตัว ผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ได้จน ศาลได้ ทว่าการขอคุมตัวต่อตามกฎหมาย พิเศษ กอ.รมน.ภาค 4 ไม่จำเป็นต้องนำตัวผู้ ต้องสงสัยไปที่ศาล กลับสามารถขอขยายเวลา ต่อได้เลย เช่นนี้แล้ว ผู้ต้องหาจะถูกกระทำ อย่างไร ก็ไม่เป็นที่รับรู้ของศาล

หากไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุล เจ้าหน้าที่ก็จะละเลยการปฏิบัติตามกฎหมาย พิเศษอย่างเคร่งครัด เช่นกรณีการขอขยาย

ระยะเวลาการควบคุมตัว 7 วัน ศาลระบุว่า ต้องรายงานการปรับเปลี่ยนทัศนคติและ พฤติกรรมต่อศาลทุกครั้ง แต่ในความเป็นจริง ยังไม่มีการปฏิบัติเช่นนั้น ซึ่งเจตนารมณ์ของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่แท้จริงคือการสร้างโอกาส สร้างความเป็นมิตร ความเข้าใจ สร้าง ความโอบอ้อมอารีต่อผู้ที่ถูกเชิญตัวมา ดังนั้นต้องเป็นไปเพื่อเปลี่ยนทัศนคติ ไม่ใช่ควบคุมตัวเพื่อซักถาม หรือสร้าง หลักฐานผูกมัดเพื่อฟ้องเขาเป็นจำเลย เท่านั้น

ในกฎหมาย ป.วิอาญา ระบุว่า ผู้ต้องหาที่มีโทษจำคุกสูงกว่า 10 ปีขึ้นไปต้องมี ทนาย แต่สิ่งที่พบใน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือ กระบวนการซักถามแบบนี้ ไม่มีโอกาสที่จะมี ทนายเคียงข้าง **สิ่งที่ปรากฏคือ 70 % ของ คดี ศาลจะพิพากษายกฟ้อง แสดงให้เห็น ว่าการฟ้องร้องดำเนินคดีจำนวนมากยัง ขาดพยานหลักฐานที่แท้จริงและผู้บริสุทธิ์ หลาย คน ต้อง ตก เป็น เหยื่อ ของ กระบวนการยุติธรรม** อย่างไรก็ตามถึงแม้ คดีจะถูกยกฟ้องในที่สุด แต่คดีหนึ่งๆ จะใช้ เวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี คนที่ตกเป็นจำเลยในคดี ความมั่นคงมีโอกาสประกันตัวน้อยมาก ถ้า รวมในชั้นอุทธรณ์และฎีกาด้วยแล้วจะใช้เวลา ไม่น้อยกว่า 4-5 ปี ประชาชนผู้หวังศาลเป็นที่ ฟัง แต่กว่าความยุติธรรมจะมาถึง พวกเขาและ ครอบครัวต้องประสบความเดือดร้อนเป็นอัน มาก จากความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม

ขั้นตอนและกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมาในระยะเวลา 4-5 ปี ยังไม่มีความพร้อมต่อสภาพปัญหาและปริมาณของคดีความมั่นคงที่เกิดขึ้น ทำให้มียอดผู้ต้องขังรอการพิจารณาคดีอยู่เป็นจำนวนมาก การดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางคดียังไม่ทั่วถึงและไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งการดำเนินคดีในชั้นอัยการและชั้นศาลมีความล่าช้าอย่างมาก ผู้ต้องขังบางคนถูกกักขังเป็นเวลาถึงหนึ่งปีครึ่งเพื่อรอการพิจารณาคดี

เรื่องร้องเรียนต่อศูนย์ทนายความมุสลิม

ศูนย์ทนายความมุสลิมให้ความช่วยเหลือทางคดีแก่จำเลยที่ถูกตั้งข้อหาคดีความมั่นคงที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือยากจนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 ถึงปัจจุบัน มีเรื่องร้องเรียนเกือบ 1,000 เรื่อง โดยเรื่องที่ถูกร้องเรียนมากที่สุดคือ การถูกรีดรอนสิทธิเสรีภาพภายใต้กฎหมายพิเศษ 2 ฉบับ คือ กฎอัยการศึก และ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เนื่องจากการใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษของเจ้าหน้าที่ยังไม่เคยมีการตรวจสอบโดยองค์กรที่สามารถดำเนินการตรวจสอบได้อย่างอิสระ ศูนย์ทนายความมุสลิมไม่พบว่ามิดคดีที่เจ้าหน้าที่รัฐถูกอัยการฟ้องร้องในข้อหาละเมิดสิทธิศักดิ์ แม้แต่กรณีเหตุการณ์ตากใบ ที่มีประชาชนเสียชีวิตถึง 78 คน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ แต่เจ้าหน้าที่กลับไม่ถูกดำเนินคดีใดๆ แม้แต่คนเดียว แต่จำนวน 400 กว่าคดีที่ศูนย์ฯ ทำอยู่เป็นคดีที่ประชาชนถูกจับกุมดำเนินคดีผ่านกฎหมายทั้งสองเกือบทั้งสิ้น

ผลกระทบต่อตัวผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ เกือบทั้งหมดไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว ญาติและครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีพกรณีที่หัวหน้าครอบครัวต้องถูกคุมขังขณะรอพิจารณาคดีเป็นเวลายาวนาน ทำให้ผู้ต้องขังจำนวนมากมีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกระบวนการยุติธรรม ทั้งต่อทหาร ตำรวจ อัยการ ศาล และกรมราชทัณฑ์ เป็นอย่างมาก

นอกเหนือจากการสูญเสียอิสรภาพ การปรับตัวและความสะเทือนใจกับเหตุการณ์

ที่เกิดขึ้น การเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ต้องพลัดพรากจากครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เป็นห่วงกังวลถึงภรรยา ลูกๆ และพ่อแม่ที่ตนต้องดูแลรับผิดชอบ ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกขมขื่น โกรธแค้น เกลียดชัง ระบายจิตใจตลอดเวลาที่รอพิสูจน์ความบริสุทธิ์ระหว่างการพิจารณาคดี

นอกจากนี้ เมื่อบุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษ ภายหลังจากที่ถูกลปล่อยตัวไปแล้ว ก็ยังไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขเหมือนคนทั่วไป กล่าวคือ หากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นใน

หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็จะมุ่งความสงสัยไปยังบุคคลเหล่านั้น และอาจมีการออกหมายซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่มีที่สิ้นสุด เพราะความเพิกเฉยของเจ้าหน้าที่และการไม่

ประสานงานกันในการเพิกถอนถอนหมายทำให้ในหลายกรณีบุคคลเหล่านี้จะเดินทางไปต่างประเทศกลับพบว่าถูกแบล็คลิสต์ (บัญชีดำ) ของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

ผลกระทบที่เกิดกับครอบครัวผู้ต้องขัง

เมื่อครอบครัวใดต้องประสบเหตุการณ์การถูกควบคุมตัวดังกล่าว สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกคือขาดรายได้หลักไปทันที เพราะผู้ถูกควบคุมตัวส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นหลักในการรับผิดชอบเลี้ยงดูคนในครอบครัว จากข้อมูลที่มีการสำรวจโดยมูลนิธิพัฒนาวัฒนธรรม มากกว่าครึ่งของจำนวนผู้ต้องขังคดีความมั่นคงทั้งหมด พบว่า หากมีการจับกุมคนหนึ่งคน จะเกิดผลกระทบเป็นวงกว้างมาก ความเดือดร้อนที่แต่ละครอบครัวผู้ต้องขังต้องประสบมีสภาพคล้ายคลึงกัน คือ

ความเดือนร้อนทางใจ แม้เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่เป็นสิ่งที่กำลังสะสมอยู่ภายใน ความวิตกกังวลของผู้เป็นภรรยา บางคนไม่ได้ทำงานและไม่มีรายได้ของตนเอง เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ จึงต้องใช้เวลาในการตั้งหลักชีวิต ความวิตกเรื่องอนาคตของลูก และความกังวลห่วงใยสามีที่ถูกคุมขัง ความคับข้องใจของคนในครอบครัวว่าเหตุใดการพิจารณาคดีจึงยาวนาน และเมื่อใดที่จะได้รับการปล่อยตัว และด้วยความเชื่อส่วนตัวของแต่ละคนว่าบุคคลผู้เป็นที่รักของตนเป็นคนดี ไม่ได้กระทำอย่างที่ถูกกล่าวหา ยิ่งทำให้เกิดความคับข้องใจมากขึ้น รวมถึงผลกระทบทางใจของเด็กๆ ที่โกรธแค้นจากการถูกล้อเลียนจากเพื่อนที่โรงเรียนว่าเป็นลูกโจร

ความเดือนร้อนทางเศรษฐกิจและสังคม ภรรยาหลายคนต้องเริ่มต้นทำงานทั้งที่ไม่เคยทำหลายคนต้องทำงานเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ทั้งภาระการเลี้ยงดูลูกซึ่งต้องรับผิดชอบเพียงลำพัง หลายคนไม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพอื่นนอกจากการกรีดยางซึ่งมีรายได้ไม่มาก ต้องหัดขับมอเตอร์ไซด์เพื่อส่งลูกไปโรงเรียนแทนพ่อของเด็ก นอกจากค่าใช้จ่ายเหล่านี้แล้ว ยังมีค่าใช้จ่ายจากการเดินทางไปเยี่ยมบุคคลอันเป็นที่รักในเรือนจำ

หลายครอบครัวมีผู้อยู่ในความดูแลของผู้ต้องขัง ทั้งเป็นผู้พิการ เจ็บป่วย และผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว จากที่เคยได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ก็ต้องหยุดชะงัก เพราะแม้แต่ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงพยาบาลก็ไม่มี และในเรื่องทุนการศึกษา ที่แม้จะมีการสงเคราะห์ให้ทุนการศึกษาแก่เด็ก แต่ครอบครัวผู้ต้องขังขาดแคลนทุนตั้งแต่ต้นทางในการดำเนินการเพื่อขอรับทุน ปัญหาเรื่องรายได้จึงเป็นปัญหาสำคัญที่สุด

การตีตราทางสังคม แม้จะมีหลายชุมชนที่แสดงความเข้าใจ เห็นใจ และไม่ได้มองว่าผู้ต้องขังและครอบครัวว่าเป็นคนไม่ดี แต่ก็มีอีกหลายแห่งที่เพื่อนบ้านและคนในชุมชน ยังมีความหวาดระแวง

และมองครอบครัวผู้ต้องขังไปในทางไม่ดีในลักษณะเหมารวม โดยจะพูดถึงบ้านและคนในครอบครัวผู้ต้องขังว่าเป็นบ้านโจร ครอบครัวโจร

งบประมาณของรัฐที่ลงไปส่วนหนึ่งเพื่อใช้สำหรับการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ จะมุ่งเน้นการเยียวยาไปที่ครอบครัวของผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บ โดยละเลยกลุ่มครอบครัวของผู้ต้องขัง ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่น้อยกว่ากัน ไม่ว่าจะสาเหตุจะมาจากอคติที่มองว่าพวกเขาเป็นครอบครัวของผู้ก่อการ หรือจากที่คิดไม่ถึงก็ตาม จะส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งเกิดอคติต่อรัฐมากขึ้นอีก เพราะครอบครัวหนึ่งย่อมมีเครือญาติอีกหลายครอบครัว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้กระทำความผิดจริง แต่สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของเขาเหล่านั้นก็ยังคงมีอยู่ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ และยังหากเขาเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่กลับต้องมารับการปฏิบัติเช่นนี้ ยิ่งจะนำไปสู่ความคับแค้นใจและอาจเป็นแรงผลักดันให้พวกเขาไปอยู่ฝั่งตรงข้ามกับรัฐโดยไม่เจตนา และนำไปสู่ปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

“ผู้ไถ่” ฉบับรายงานฯ มีความเห็นใจในความยากลำบากในการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เช่นกัน ทั้งไม่ได้มองฝ่ายรัฐว่าเป็นผู้ร้ายแต่ประการใด เพียงแต่ต้องการชี้ให้เห็นข้อมูลอีกด้านหนึ่ง นอกเหนือจากข่าวที่เห็นทางหน้าจอโทรทัศน์ ทั้งยังเป็นห่วงว่า หากสถานการณ์ยังคงดำรงอยู่เช่นนี้ต่อไป โดยขาดความเข้าใจและการดำเนินการที่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดเชื้อไฟจากอคติ ความคับแค้นใจ นำไปสู่ความเกลียดชัง และก่อให้เกิดปัญหาบานปลายสืบเนื่องต่อไป ดังนั้นภาครัฐจึงควรให้ความใส่ใจ จัดการปัญหาอย่างเข้าใจ ทั้งในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาบาดแผลของครอบครัวผู้ต้องขังด้วยใจที่เป็นธรรม

วิธีการแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้ของภาครัฐจะเดินมาถูกทางหรือไม่ คุ่มค่ากับงบประมาณที่ลงไปหรือไม่ ยังไม่อาจสรุปได้ในขณะนี้ แต่สิ่งที่ “ผู้ไถ่” ฉบับรายงานฯ เชื่อมั่นก็คือ ความยุติธรรมที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับ จะมีส่วนช่วยลดเหตุการณ์ความรุนแรงได้อย่างแน่นอน

แหล่งข้อมูล

1. ห้าปีห้าเดือน : รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในรอบ 65 เดือน ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มอ.ปัตตานี
2. มิถุนายน : แนวโน้มไฟใต้และวงรอบความรุนแรงกระหน่ำ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ www.deepsouthwatch.org
3. งบประมาณได้ทะลุแสนล้าน การเมืองนำการทหาร ฤกษ์ล่มสลายแม่น้ำ? ศัลยา ประชาชาติ มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที่ไม่ 19 มิ.ย. 2552
4. อาเยาะ คืออะไร อีชะ “พ่อถูกจับ” บนเส้นทางความยุติธรรมของครอบครัวผู้ต้องขัง คดีความมั่นคงจังหวัดชายแดนใต้ มูลนิธิผสานวัฒนธรรม
5. สิทธิเสรีภาพในสถานการณ์ไม่ปกติ [1] : ตรงข้ามความคิด นักสิทธิฯ - ทหาร สิทธิพงษ์ จันทรวโรจน์ เลขาธิการศูนย์ทนายความมุสลิม

by DeepSouthWatch